

PSICHOLOGINĖS TRAUMOS IR SAVIŽUDYBĖS SOCIOKULTŪRINIŲ POKYČIŲ KONTEKSTE

Danutė Gailienė

Vilniaus universitetas

Savižudybė – paskutinis kūrybinis žingsnis

Verena Kast

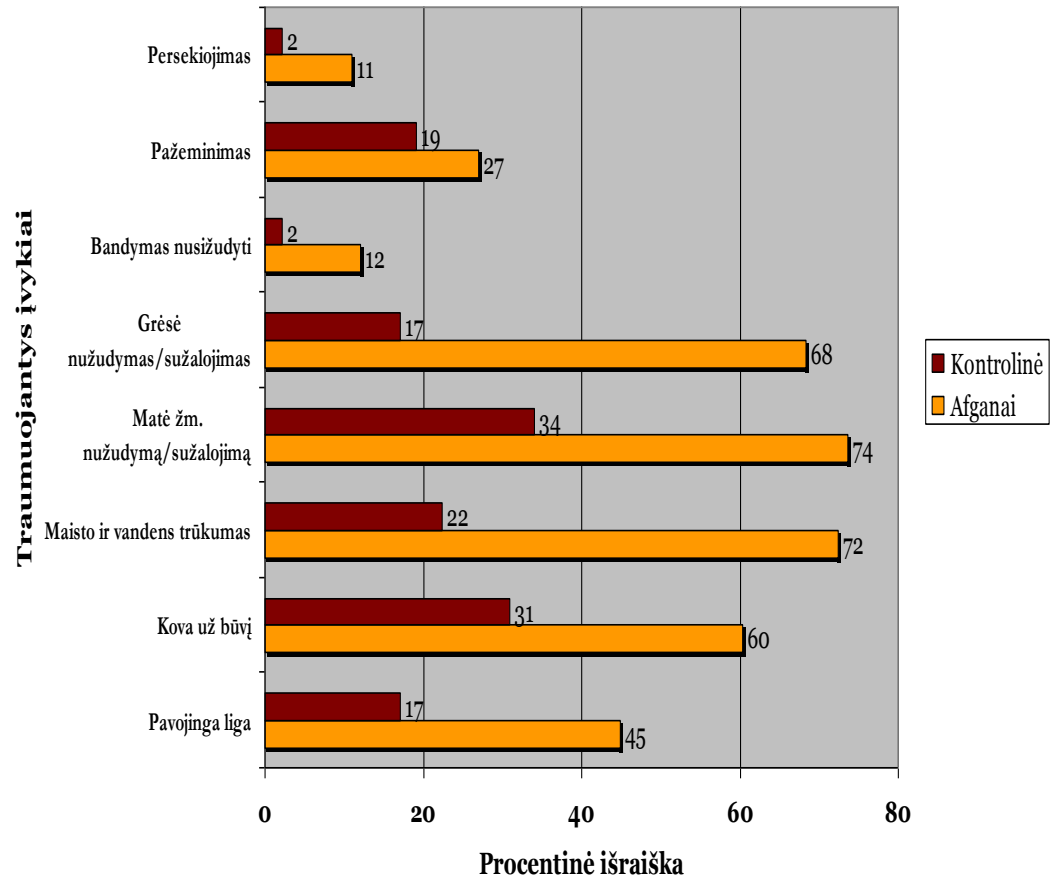
AFGANAI

V. Domanskaitė-Gota

174 sovietinio Afganistano karo dalyviai

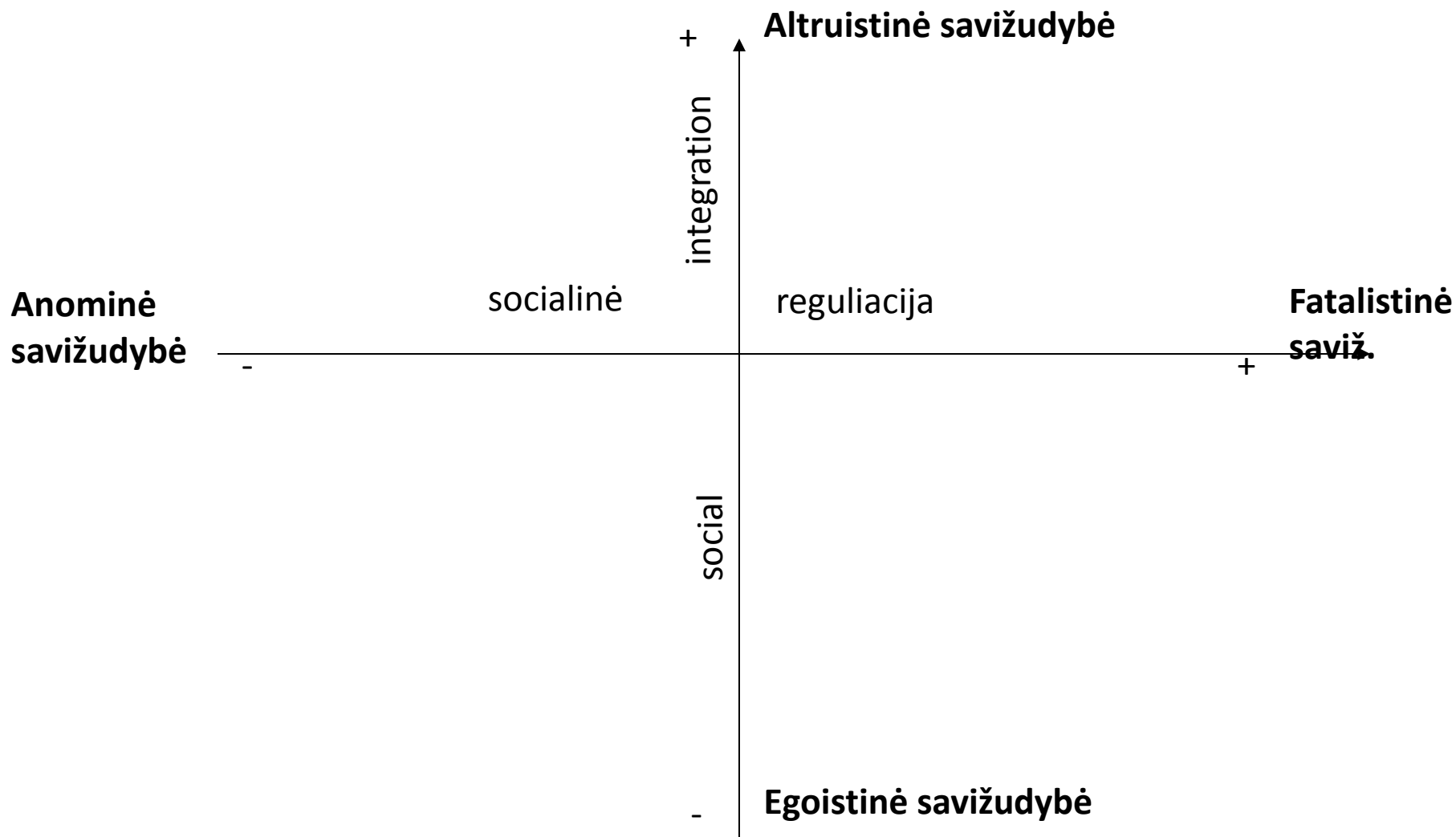
Kontrolė – 104 to paties amžiaus vyrai, tarnavę sovietų kariuomenėje, bet nedalyvavę kare

“Afganai” 6 kartus dažniau nurodo mėginę nusižudyti

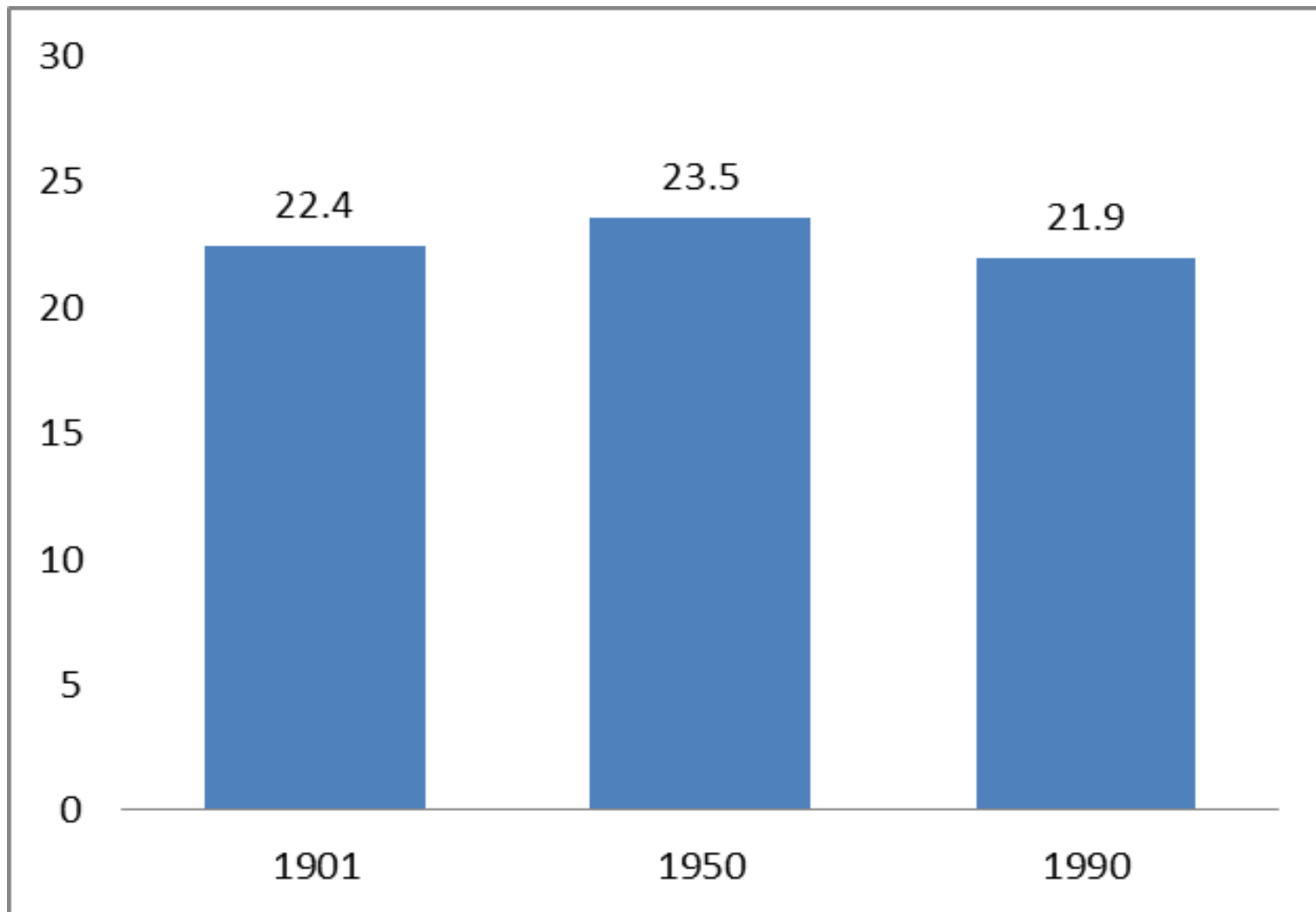
KULTŪRA SAUGO NUO DESTRUKCIJOS

E.DURKHEIM'O SAVIŽUDYBIŲ TEORIJA

SAVIŽUDYBIŲ RODIKLIAI 100 TŪKST. GYVENTOJŲ ŠVEICARIJOJE 1901, 1950 IR 1990 M.

Lester, 2011

PO 100 METU....

- 1897, EMIL DURKHEIM, Le suicide. *Étude de sociologie*
- 2010, SPOERRI et. al. Religion and assisted and non-assisted suicide in Switzerland: National Cohort Study. *International Journal of Epidemiology*.

BET JEI KULTŪRA SUNAIKINAMA, JI NEBEGALI APSAUGOTI

TRAUMUOJANTI ISTORIJA LIETUVOJE

- 1940 - pirmoji sovietų okupacija
- 1941-1944 nacių okupacija
- 1944-1991 antroji sovietų okupacija

1940-1953: 33% Lietuvos gyventojų nužudyti, patyrė politines represijas arba emigravo (iš viso apie 1,2 mln. žmonių)

1945 – 1991 m. EUROPOJE

VAKARŲ EUROPA

- *Gydomi karo žaizdas*
- *Apmąsto praeitį ir jos pamokas*
- *Įvertina traumuotų žmonių patyrimą*
- *Siekia atsilyginti Holokausto aukoms*

RYTŲ EUROPA

- *Kenčia sovietinę okupaciją ir komunistinį režimą*
- *Geriausi piliečiai represuojami*
- *Tvyro melas ir propaganda*
- *Persekiojama Bažnyčia*

Liudijimas (iš partizanų vado L.Baliukevičiaus-Dzūko dienoraščio)

1949 metai:

“...visuotinis skurdas! Jokių gražesnio gyvenimo prošvaisčių. Vienintelis pasilinksminimas – samagonas, o po to neretai ir muštynės. Samagonas kaimą tiesiog užvaldęs. Jį varo ir geria visi, net vaikai. Tauta paskendusį kraujuose, ašarose, juodoje neviltyje, tik samagone tarytum atrado savo paguodą ir laikiną nusiramimą. Kiek idiotų, kriminalistų, išsigimėlių, išėikvotojų, prostitučių ir bukapročių atneš šitie prakeikti metai Lietuvai! “

Liudijimai (iš s. Ksaveros Veriankaitės dienoraščių)

1951 metai:

...nežinau, kaip ir begydyti lietuvį nuo svaigalų. Jie paplitę ir kišami kiekviename žingsnyje. Jei taip ilgai bus, ko neužmuš kulka ir Sibiras, pribaigs svaigalai...

1955 metai:

Ir ką belieka daryti? Anot jų pačių (jaunuolių – D.G.), tik “maukti”. Kultūringiausia priemonė laisvalaikiui praleisti yra kinas, bet jis prigrūstas propagandos. Nei Bažnyčios, nei tautos nebėra. Knygų vėl nėra be nuodų. Iš viso jokio užsiėmimo, tik smuklė. O kas greičiau jei ne smuklė, sulaužys žmogų? Gal ir sąmoningai prie to vedama.

1962 metai:

....”Bimbalynėje” kai kas, prisidirbęs burokinės birbalo, smaginasi beveik keturiomis vaikščiodami...Bružienė, ir ta, žiūriu, pas pečių pasistačius dvi bačkutes...vėl “buroknicą” virs ir girtuokliaus...

K. Veriankaitė, Viskas praėjo, 2009

Liudijimas (iš antisovietinio pasipriešinimo dalyvės prisiminimų)

...partorgas Ubagevičius su pistoletu vertė rašyti pareiškimus į komjaunimą...

Dėl to, kad prievartai nepaklusome, mus išvijo iš mokyklos.

Į mokyklą iškviesta motina pasakė:

- Jei mokytis gali tik pionieriai ir komjaunuoliai, mano vaikai mokyklos nelankys. Geriau tegu jie nebaigs mokyklos, bet užaugs dori žmonės, nebus veidmainiai ir prisitaikėliai.

Po dviejų savaitių patys mokytojai mudu į mokyklą pakvietė sugrįžti.

Motinos tvirtumas apgynė mus! O kiek daug motinų tuo metu vaikų apginti neišdrįso...

Sadūnaitė, Skubėkime daryti gera, 1998

AUTODESTRUKTYVI ELGSENA

1. Netiesioginė

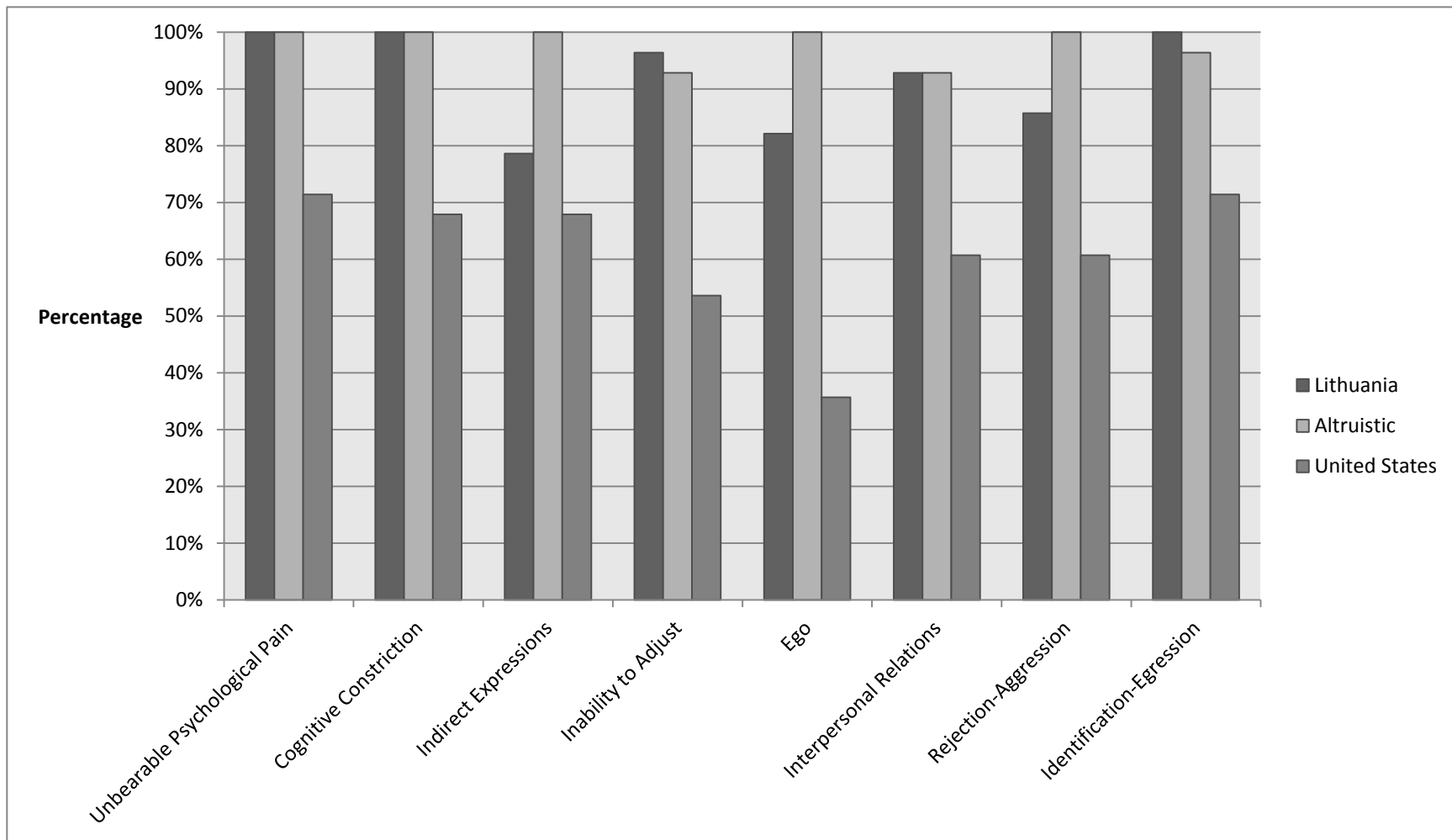
sąmoningai nesiekiami mirti ar susiluošinti (rizikinga elgsena, nesirūpinimas sveikata ar gyvybe ir pan.)

2. Tiesioginė

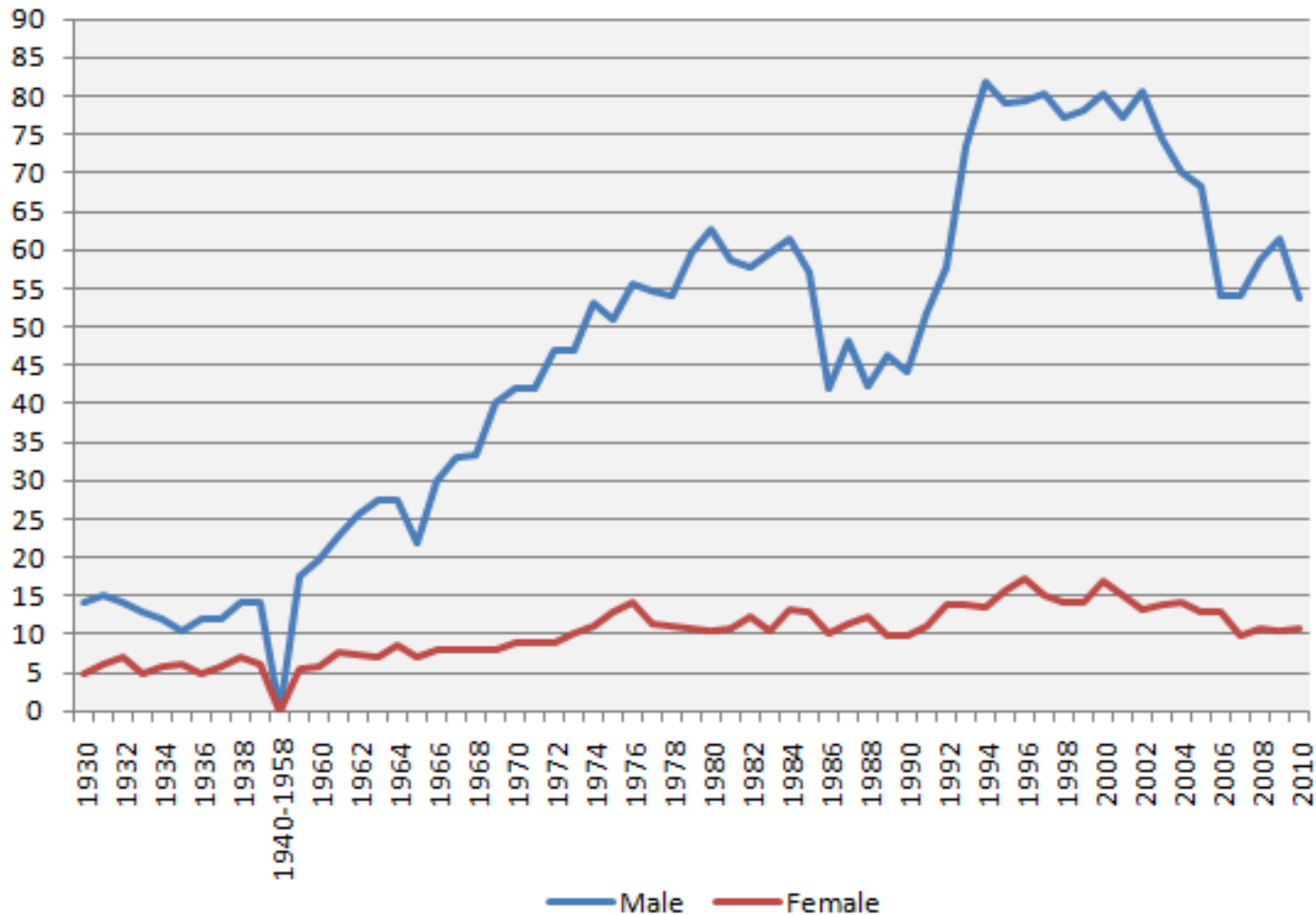
*tyčinis savęs žalojimas
mėginimas nusiziudyti
savižudybė*

PRIEŠMIRTINIŲ LAIŠKŲ ANALIZĖ: Lietuvos, Korėjos mirtininkų, ir JAV

Leenaars et al. 2012

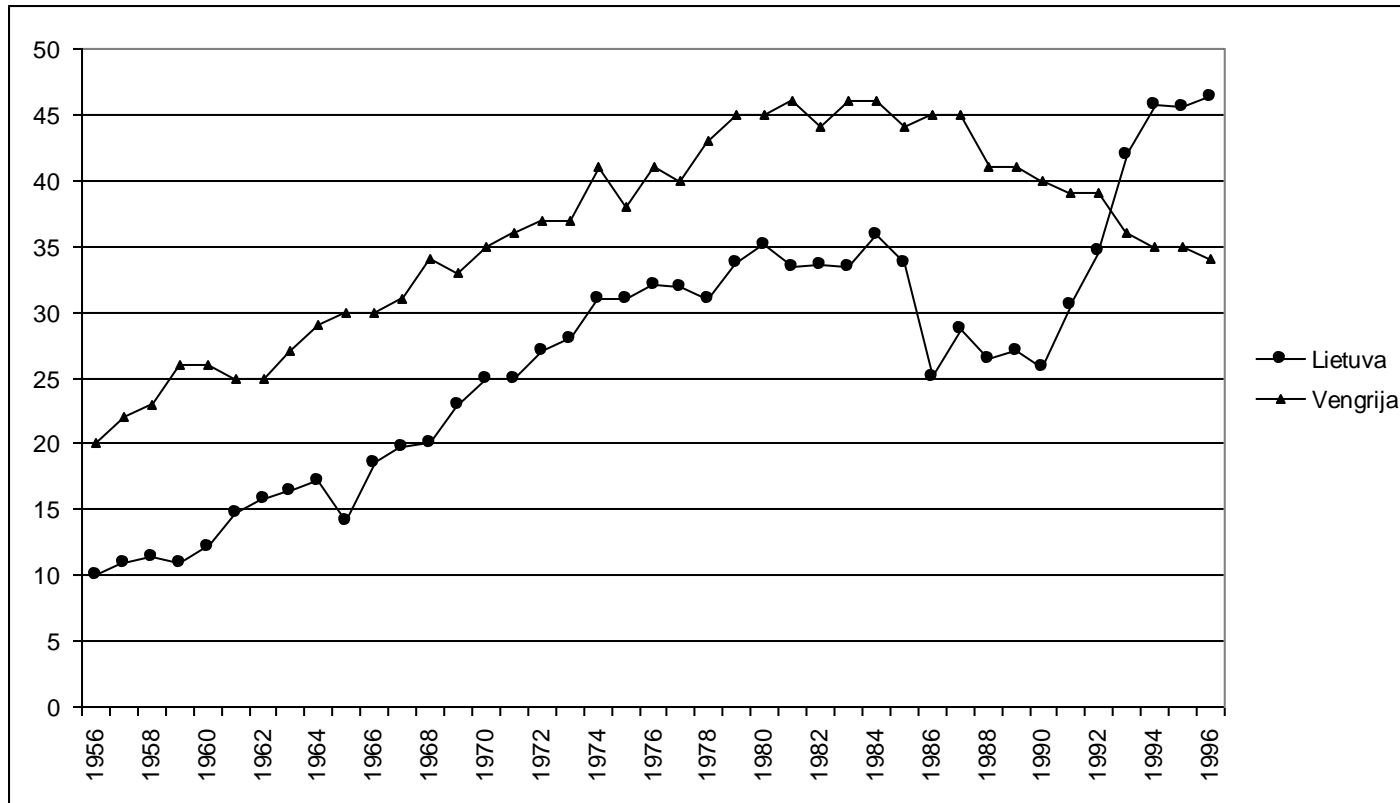

Vyrų ir moterų savižudybės Lietuvoje 1930-1940 ir 1959-2010 m. Bendras rodiklis 2010 m. – 30.6/100 000

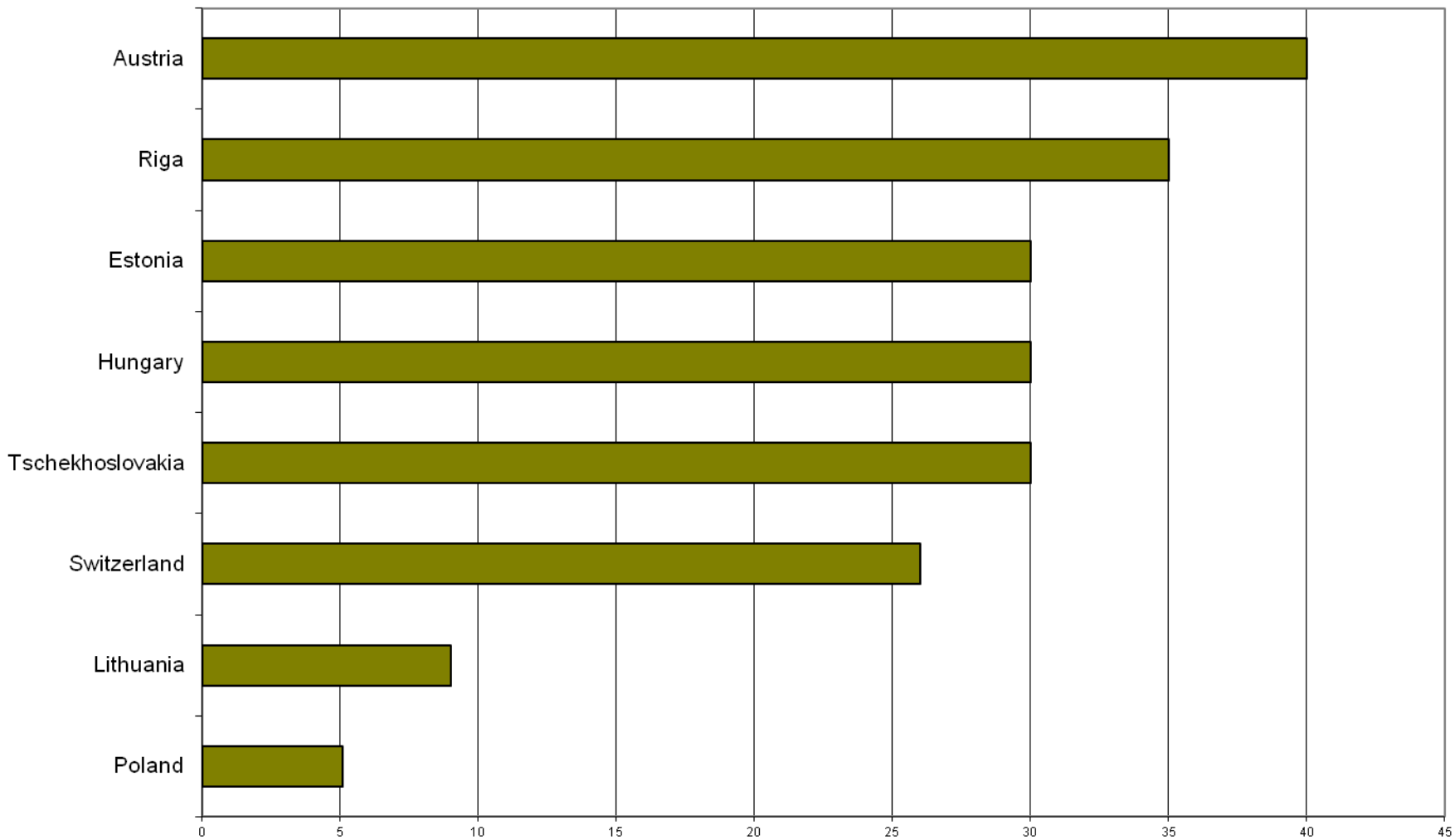

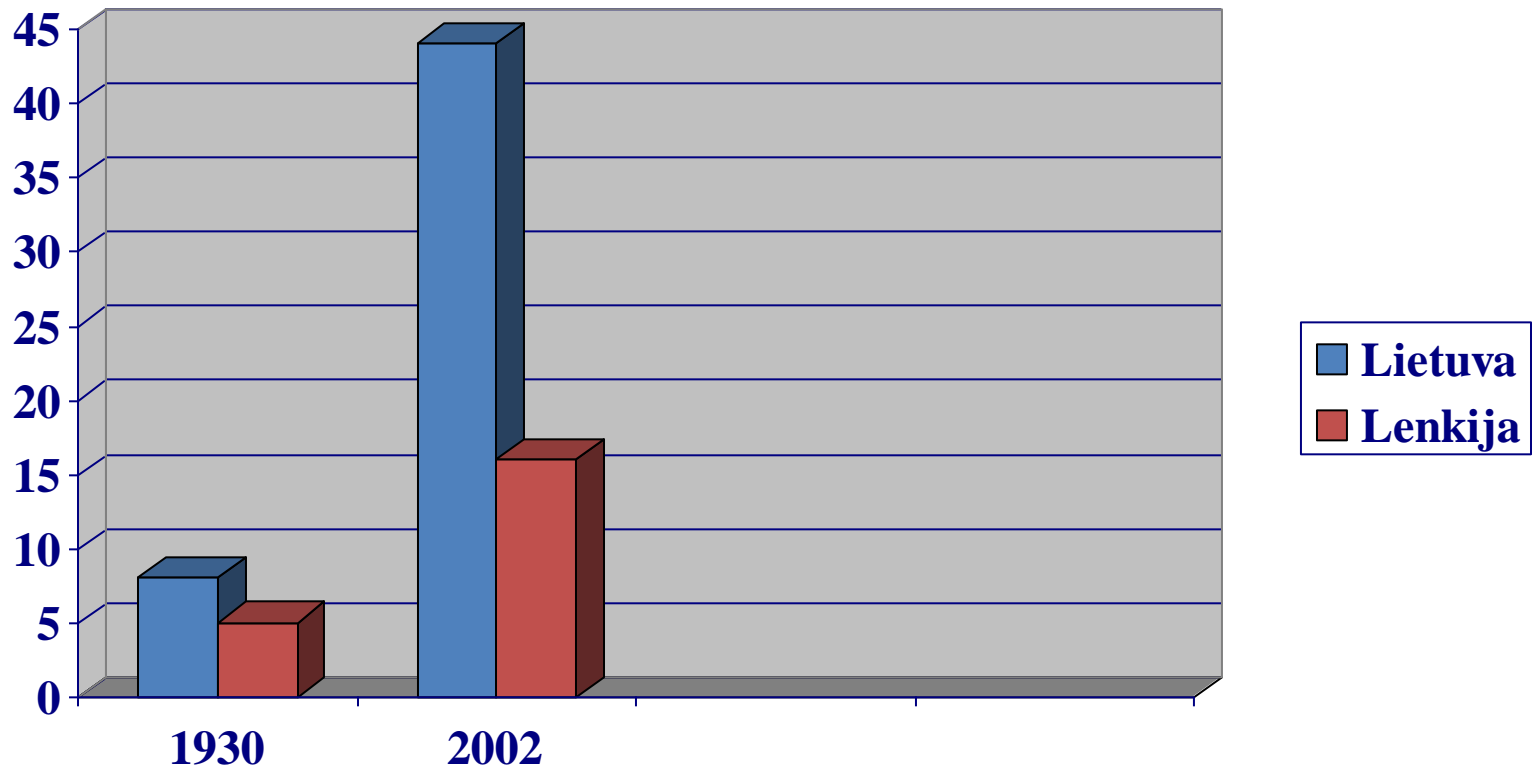
Savižudybių rodikliai 100 tūkst. gyventojų Lietuvoje ir Vengrijoje 1956-1996 m.

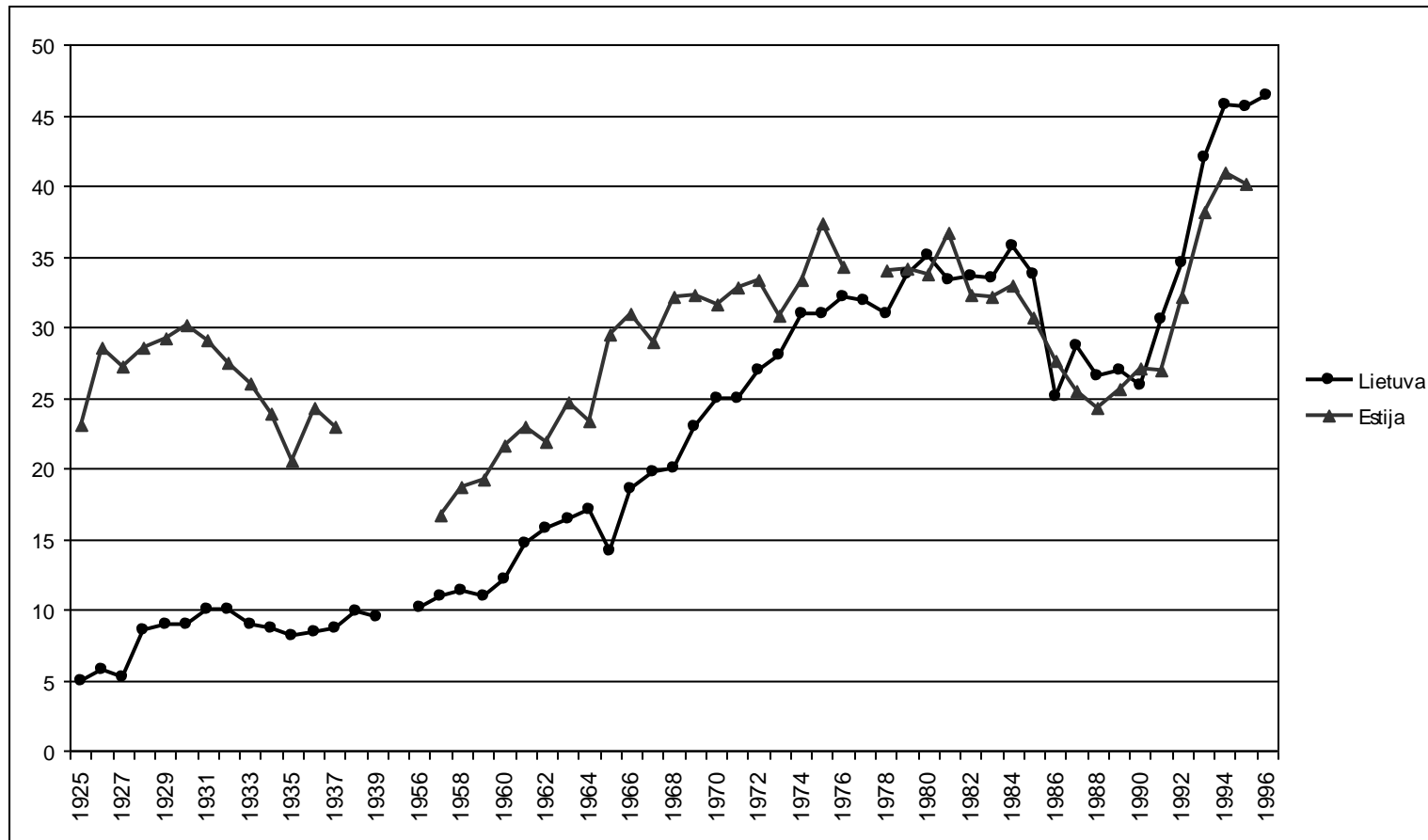
Savižudybių rodikliai prieškario Europos šalyse (1930-1940)

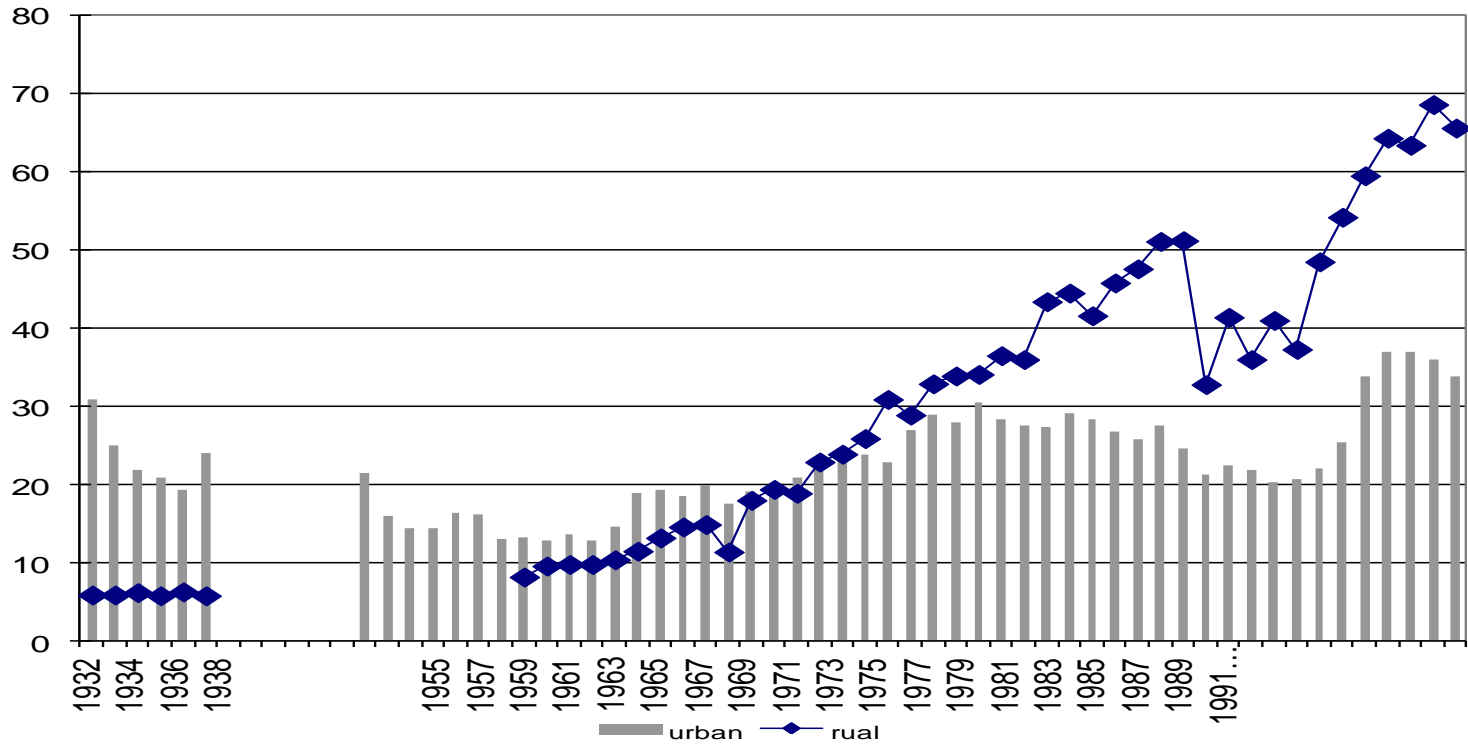
Savižudybių rodikliai (100.000 gyventojų) Lietuvoje ir Lenkijoje 1930 ir 2002 m.

Savižudybių rodikliai 100 tūkst. gyventojų Lietuvoje ir Estijoje 1925-1996 m.

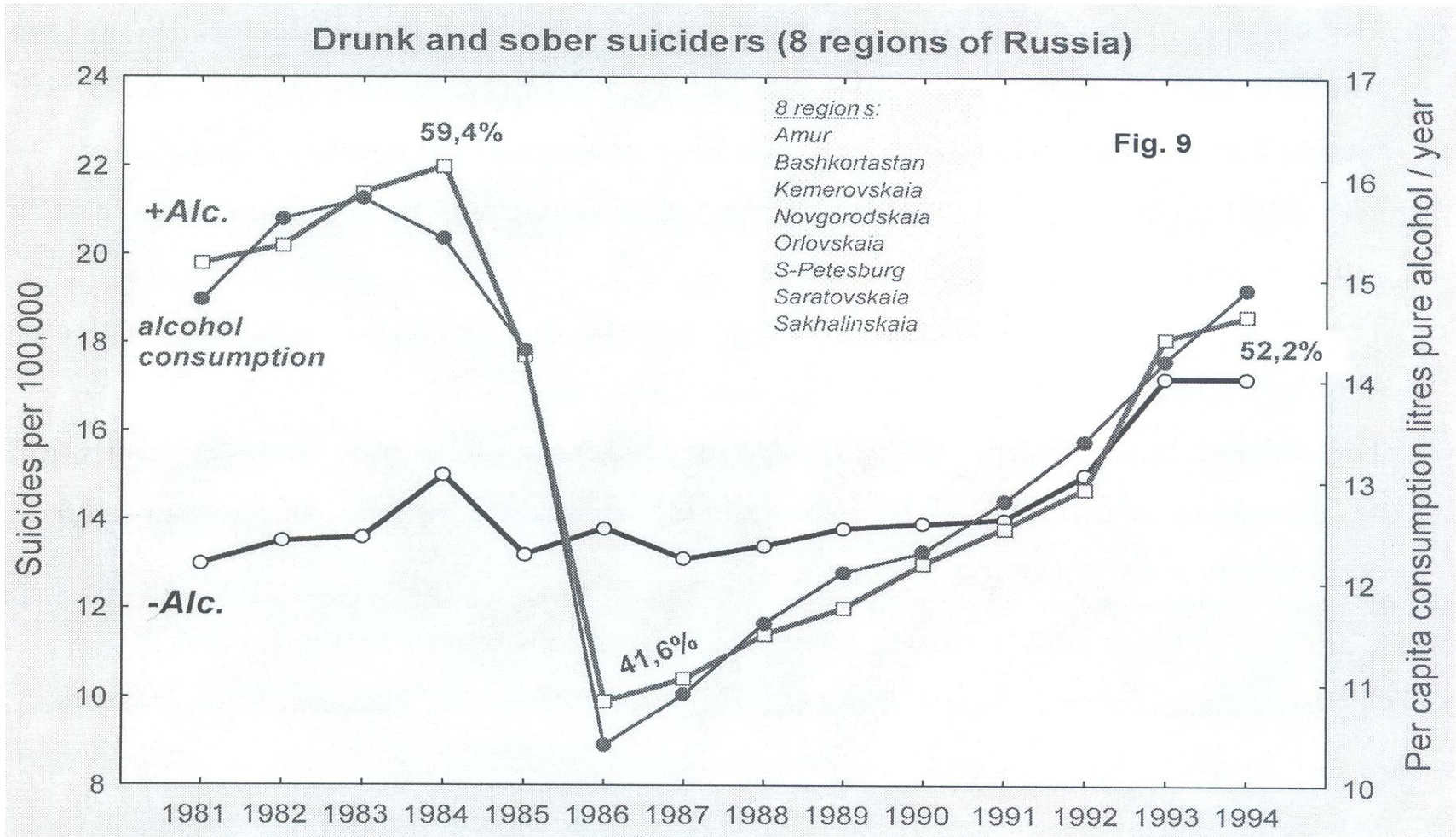

Kaimo – miesto savižudybių rodiklių dinamika Lietuvoje

Girtų ir blaivių savižudybės 8-se Rusijos regionuose

Nemtsov, 2007

MOKSLINIAI TYRIMAI

- Politinių represijų padariniai yra sunkūs ir ilgalaikiai (E.Kazlauskas, 2006)
- Šeimos represijų patirtis giliai paveikia asmens vidinę raidą (G.Gudaitė, 2004)
- Tėvų represijos atsiliepia ir antrosios kartos gyvenimui (I.Vaskelienė, 2012)
- Nepripažinta karo trauma yra itin žalojanti (V.Domanskaitė-Gota, 2008)
- Daugelio visuomenės grupių nuostatos Lietuvoje nepalankios savižudybių prevencijai (P.Skruibis, 2008)
- Patyčių patirtis pablogina moksleivių psichosocialinę situaciją (R.Povilaitis, 2008)
- Globos namų patirtis sutrikdo asmens tapatumo formavimąsi (A.Zbarauskaitė, 2009)
- Seksualinės traumos turi gilų žalojantį poveikį aukoms (N.Grigutytė, 2010)

Visuotinė dotacija

SUNKIŲ TRAUMŲ IR SOCIALINIŲ TRANSFORMACIJŲ PSICHOLOGINIAI PADARINIAI IR JŲ ĮVEIKA

- 1. Trijų amžiaus grupių Lietuvos gyventojų trauminės patirties, psichologinės sveikatos ir įveikos veiksniai*
- 2. Neįveiktų traumų ir suicidinės rizikos sąsajos*
- 3. Specifinių socialinių ir etninių grupių asmenų trauminės patirties ir įveikos veiksniai*

SĖKMINGOS

KONFERENCIJOS!